

ИДЕЈНИ СИСТЕМ "СРБИ, НАРОД НАЈСТАРИЈИ"

Предмет рада представљају— специфични облици сагледавања улоге и значаја српског народа, који се могу назвати и *митским*, јер у потпуности обухватају распон значења карактеристичан за одређење митског, од, са једног становишта, репрезентативне *свете приче*, за велики број Срба, до, с друге стране, *измишљене историје*, како их многи доживљавају. Наиме, мноштво појава, у вези са одређењем улоге и значаја српског народа, са истим основним одредницама, може се сврстати у један јединствени *идејни систем*, без обзира да ли се ради о садржајима са *научним*, *уметничким* или *мистичким* претензијама. Овај идејни систем најадекватније је термилошки одредити као "Идејни систем: Срби, народ најстарији" (скраћено — ИС: СНН), с обзиром да је то истовремено и назив дела Олге Луковић-Пјановић, које најнепосредније асоцира на одређене идеје карактеристичне за разматрани феномен, као што су, пре свега, представе о Србима као најстаријем и најзначајнијем народу, са специјалном историјском мисијом и о Србији као једној врсти метафизичког средишта света.

Кључне речи: Срби, идејни систем, мит, ИС: СНН.

Увод. — Циљ рада је представљање и анализа специфичних облика сагледавања улоге и значаја српског народа. С обзиром да је истраживани феномен у великој мери разуђен и сложен, и да обухвата низ варијантних облика, ово разматрање се, у циљу сажимања наведене разноликости и разуђености, користи, пре свега, одредницама *идејни систем* и *мит* како би се анализирана појава на неки начин омеђила и уоквирила. Наиме, приликом анализе овако сложеног феномена, који до сада није проучаван, првенствени задатак истраживача је да проблематику јасно уоквири одговарајућим термилошким контурама. Када се то уради, онда и ова, на почетку разуђена, проблематика почиње, изнад површине, да се помаља у виду јединственог *система* који, на једном суптилнијем плану одређења, можемо дефинисати као *мит*. Наведени *митски идејни систем* представља, у сваком случају, један сложени културни феномен, али културни феномен који је подложен анализи као и сваки други, без обзира на *специфичност* и изузетну *осетљивост* његових појавних облика.

Битно је нагласити да једна дистанца, у односу на садржаје *специфичних облика сагледавања улоге и значаја српског народа*, који се разматрају у овом раду, свакако

мора да постоји – и без те, за сваки научни приступ подразумевајуће, дистанце, ни једна анализа се не може назвати релевантном и објективном. С друге стране, да би се ушло у срж проблематике проучаване појаве, мора се ишчитати практично целокупна грађа карактеристична за разматрани феномен, уз константно праћење свих различитих облика његовог испољавања. Ово праћење се, ни у ком случају, не сме лишити ни *унутрашње призме* сагледавања и доживљавања, јер се управо тиме губи могућност комплетног увида у проучавану појаву и контакт са њеним суштинским елементима и димензијама. Другим речима, само неко ко је до краја упућен у одређену проблематику има право да говори о њој и доноси одговарајуће закључке, тј. свеобухватна анализа ове појаве мора да успостави равнотежу између *унутрашњег* и *спољашњег* доживљавања и тумачења.

У раду су представљени само неки основни закључци, док ће детаљна анализа бити изложена у посебној студији¹. Према томе, рад има, пре свега, уводни карактер и циљ да буде први у низу радова посвећених овој проблематици. Овде ће бити само назначени различити аспекти феномена и изнесени неки најопштији закључци, који (узгред речено) неупућенима могу, на први поглед, деловати изненађујуће. С обзиром да је рад уводног карактера, на овом месту не могу бити изнесене, у некој већој мери, *конкретне илустрације* проучаваног феномена, које би се могле представити у неограниченом броју. Током истраживања, садржаји карактеристични за разматрану појаву су се, готово свакодневно, умножавали – подстакнути, између осталог, и новим дешавањима у којима је учествовао целокупни српски народ, добијајући и одређене нове нијансе и варијантне облике испољавања, али ипак не напуштајући своју основну, већ дуже време константно присутну, линију. Другим речима, ови специфични облици сагледавања улоге и значаја српског народа представљају један жив организам који, на плански начин, не потенцирају ни српски медији ни нека одређена, јасно дефинисана, идеолошка струја (група или странка), али који је ипак свеprisутан у српској колективној психи и, све више, и у српској колективној свести.

Такође, треба нагласити и да ће овде бити разматрана, пре свега, *феноменолошка страна* појаве, без детаљног залажења у проблематику одређивања степена

¹ Рад је заснован на магистарској тези "*Анализа митских сагледавања улоге и значаја српског народа*", која садржи 14 поглавља и има 357 страна (Библиотека Одељења за етнологију и антропологију Филозофског факултета у Београду).

У поменутој магистарској тези, у којој је примењен један свестрани методолошки приступ, анализирани феномен је разматран из свих углова и са различитих аспеката, уз изношење одговарајућих *формула* које претендују да са математичком прецизношћу расветле проблеме од важности за истраживање, и низ различитих појавних облика сажму у мали број основних одредница. С обзиром да се ради о сложеним методолошким поступцима, који захтевају одговарајући простор, наведене *формуле* на овом месту не могу бити представљене.

Такође, треба нагласити и да је овај рад заснован на двослојном излагању тематике. Други, или унутрашњи, слој представља текст који се налази у *напоменама* (укупно – 76), што је само једна терминолошка одредница за разликовање овог нивоа рада – који садржи како неопходну конкретизацију одређених општих места из првог слоја, тако и залажење у нека, у сваком случају суштинска, разматрања која захтевају свој сопствени ток излагања, неvezано за први слој рада, ограничен на више или мање стриктно праћење основне теме, без специфичних дигресија, изнесених у другом слоју текста. Наравно, *први* и *други* ниво, или – димензије текста, су потпуно равноправни у смислу значаја који имају за целину рада.

истинитости њених садржаја². Исто тако, неопходно је имати у виду и да је рад заснован на двослојном излагању тематике, тј. – неопходна конкретизација одређених општих места дата је у *напоменама*, које представљају други или *унутрашњи* слој текста, подједнаке важности као и први (видети напомену 1).

Опште одређење. – У овом тренутку, сасвим извесно, може се говорити о постојању једног јединственог *идејног система* за чије име је најпримереније избрати одредницу "Срби, народ најстарији". Наиме, управо овако је названа и књига – упориште међусобно сродних садржаја, који представљају израз сличних образаца тумачења српске и глобалне стварности.

У састав разматране појаве, на основу низа заједничких особина, потребно је уврстити не само најкарактеристичније радове који у *ужем смислу* формирају наведени *систем* (а ту се, пре свега, мисли на дела, рецимо, Милоша С. Милојевића³, Симе Лукиног Лазића⁴, Милића од Мачве⁵, Олге Луковић – Пјановић⁶...) већ и оне творевине које, може се рећи, припадају овом идејном систему, зато што у себи садрже његова основна начела (или бар нека од њих)*:

1) идеју о Србима као *народу најстаријем*, 2) представу о Србији као некој врсти *метафизичког средишта света* (или – идеју о Србији као подручју од пресудног значаја за глобална историјска дешавања), 3) очекивање велике, и коначне, победе Срба, као представника начела *Добра* и *Божјијег народа*, над свим њиховим противницима, као оличењима принципа *Зла*, чиме ће дефинитивно наступи-

² Проблематика одређивања степена истинитости садржаја карактеристичних за анализирани феномен биће детаљно разматрана у посебном раду.

³ О Милошу С. Милојевићу и његовом делу видети, на пример, у предговору и поговору Предрага Милошевића, у: Милојевић, Милош С., *Одломци историје Срба и српских-југословенских земаља у Турској и Аустрији*, Никола Пашић, Београд, 1996.

⁴ Књига Симе Лукиног-Лазића "Срби у давнини" (први пут објављена 1894. године) поново је штампана 1989. године – и представљала је најаву читавог низа радова са сличном тематиком и ставовима. У поговору ове књиге, који је потписан тајанственим псеудонимом "Thomas", између осталог пише и следеће: "Књига 'Срби у давнини' представља потпуну истину о једном Изабраном народу и народима који су од њега постали" (Thomas, поговор у: Лукин Лазић, Сима, *Срби у давнини*, Небојша Граца, Београд 1989, стр. 218).

⁵ О Милићу од Мачве видети, рецимо, у: Јевтић, Милош, *Светови Милића од Мачве*, Палада, Дечје новине, Београд 1992.

За ово истраживање најзанимљивије су књиге: *Повјесница Милића од Мачве*, у три тома – *Са кућишта до двора Уфици* (I), *Лет Балвана* (II) и *Од потонуле Атлантиде до још живих Сороба* (III), Милићево здање на Звездари 1985-1987, Београд, као и књига: *Од Лепенског Вира до српске Веданте*, Народни музеј у Београду, Милићево здање на Звездари, Београд, 1992.

⁶ Књига *Срби... народ најстарији* у Србији се први пут појавила 1990. године, у два тома (Луковић-Пјановић, Олга, *Срби... народ најстарији*, АИЗ Досије, Београд 1990), а друго, допуњено, издање појавило се у три књиге 1993/94 године у издању Издавачко-проектне агенције "Мирослав" (Луковић-Пјановић, Олга, *Срби... народ најстарији* 1-3, Мирослав, Београд, 1993-1994).

Предочене одреднице су комплементарне и сачињавају јединствени *систем*, тако да (привидно) одсуство неке од њих не значи да она, на *парадигматском нивоу*, није присутна. Детаљно разматрање ове проблематике, уз изношење одговарајућих схематских представа, чији је циљ приказивање *динамике* предоченог *модела*, у оквиру јединственог *система*, биће изложено у посебној студији свеобухватног карактера.

ти и једно опште светско благостање, као и 4) схватање по коме су Срби, свакако, *најзначајнији народ*, и то у глобалним оквирима⁷.

У исти идејни систем треба уврстити, према томе, поред оних радова који имају научне претензије, и оне садржаје који се базирају на мистичким увидима, као што је, на пример, комплетно поље информација које произилази из савременог феномена, познатог као "пророчанства Деда – Милоја из Поморавља"⁸. Исто тако, ту треба убројити и низ других сличних појава, проистеклих из суштински сродних идеја и ставова, јавности представљених путем одговарајућих књига, часописа, телевизијских емисија и сл. Такође, сличне идеје итекако су присутне и у свакодневним неконвенционалним облицима комуникације – и често су главна тема разговора, како у интелектуалним круговима, тако и код необразованих људи.

У сваком случају, неопходно је констатовати како је наведени идејни систем, који је у овом раду посматран као једна нераздвојива целина међусобно сродних и повезаних представа, у великој мери присутан у колективној свести српског народа, како у прошлости, тако и данас. Уосталом, ову тврдњу, која се сама по себи намеће, можемо, сасвим сигурно, третирати као једну очигледност којој нису потребни специјални докази... Јер, број појава које се, на основу различитих критеријума, могу сврстати у ИС:СНН (скраћеница за "Идејни систем: Срби народ најстарији")^{**}, налази се у сталном порасту и у ствари је, може се слободно рећи, изузетно тешко пребројати све објављене наслове који на посредан или непосредан начин улазе у оквир овог феномена.

У вези с тим, нужно је истаћи да изузетан, а може се рећи и пресудан, прилог испољавању овог феномена у савременим оквирима у овом тренутку даје издавачка кућа "Мирослав" из Београда, која је, уосталом, објавила и последње, треће, издање наведене књиге Олге Луковић-Пјановић ("Срби, народ најстарији"), као и читав низ других дела сличне тематике и сличних ставова, односно низ радова који улазе у оквир истог идејног система. На пример – "Најстарији језик Библије", аутора Анђелије Станчић Спајићеве (репринт – издање књиге која је први пут објављена у Београду још 1929. године), где се доказује да је српски језик "најстарији језик Библије" и да је српски народ "један од најстаријих". У овој књизи се, наиме, у виду закључка констатује да је српски језик, у ствари, прастари, заједнички језик, од кога потичу остали језици⁹. Затим, рецимо, иста издавачка кућа ("Мирослав") је објавила и мноштво радова Спасоја Влајића, који је доста објављивао и у часописима, а често се појављивао и у тв-емисијама. Дела овог аутора базирају се на

⁷ Ове 4 основне одреднице су средишњи део једне сложене структуре коју сачињавају основни модели закључивања и доказивања у оквиру Идејног система "Срби, народ најстарији". У ствари, ово су *суштинске одреднице*, за које је везано успостављање одговарајућег доказног система. О томе је опширно разматрано у ауторској магистарској тези "Анализа митских сагледавања улоге и значаја српског народа".

⁸ Видети – Матић, Павле, *Деда Милоје пророк из Поморавља – Биће тумбање по целом свету*, II допуњено издање, Предузеће за унутрашњу и спољну трговину "М&С", Београд 1993.

^{**} Скраћеница ИС: СНН, која се у раду често понавља, вероватно ће читаоцима несклоном стилским решењима аутора деловати као неодговарајућа; међутим, на овај начин се ништа не губи од *информативности* текста, што је за аутора једино меродавно.

⁹ Видети у: Станчић-Спајићева, Анђелија, *Најстарији језик Библије*, Мирослав, Београд, 1994, 104.

тврдњи да је српски језик на одређени начин *архетипски*, у смислу његове могућности за остваривање метафизичких контаката са вишом реалношћу¹⁰...

Подсистеми. – Такође, треба нагласити – да се унутар ИС: СНН формира и низ *подсистема*. Рецимо, један од њих оформио се и око личности Николе Тесле, чувеног српског научника, превасходно у вези са "Теслиним тајним супер-оружјем". Тако се, на пример, у делима "Први светски парапсихолошки рат на Балкану – Теслина тајна већ се примењује", односно "Парапсихолошки рат на Балкану – како НАТО и Срби ратују, оружјем Николе Тесле", говори о томе "имају ли Срби бар делић велике мистерије Николе Тесле под својом контролом и ако имају да ли су је употребили?"¹¹, то јест – "за 5 година антисрпског деловања Американци су, на необјашњив начин, изгубили више најсавременијих летелица, него у свим ратовима које су водили од 70-их година. Још чудесније делује податак да је у босанским удесима погинуло више високих америчких функционера – око 40, него у свим ратовима које су САД водиле од свог настанка"¹². Наравно, ово је само један илустративни приказ, тј. случајно одабрани пример, који упућује на постојање једног, може се рећи, под-система у оквиру ИС: СНН, а на сличан начин могли бисмо представити и читав низ других *подсистема*.

Примери. – Затим, у контексту набрајања савремених појава које се могу уврстити у састав разматраног идејног система, треба споменути и дела, на пример, Јована И. Деретића ("Западна Србија – кратки историјски преглед од 3-ег века пре Христа до 20-ог века", "Античка Србија", односно – "Срби – народ и раса"...), Живојина Андрејића ("Гривне живота"...), Светислава Билбије ("Староевропски језик и писмо Етрураца", "Загребачка мумија и други етрурски, лидијски и ликијски писани споменици"), Љубомира Кљакића ("Ослобађање историје I-III, Почетак пута"...), Александра М. Петровића ("Кратка археографија Срба"...), Борислава Влајића Земљаничког ("Срби староседеоци Балкана и Паноније"), итд., итд. У ствари, као што је већ наглашено, постоји читав низ аутора који у својим разматрањима заступају ставове чије су главне одреднице саставни део овог феномена. Набројати све ауторе и одговарајуће радове било би изузетно тешко изводљиво.

Међутим, све те, можда, неупућеном посматрачу, на први поглед, различите целине, јављају се као израз истог заједничког принципа, у односу на који сви посебни модели или под-комплекси, представљају само варијантне облике.

¹⁰ Спасоје Влајић је осим бројних књига ("Светлосна формула", "Наум", "Луча", "Слово", "Први светски парапсихолошки рат" итд.) такође објавио и низ чланака у штампи (рецимо, у часопису "Треће око"), а често се појављивао и у телевизијским емисијама.

¹¹ Из Каталога ИПА "Мирослав" (1997. година) – односи се на представу књиге Средоја Симића и Мирославе Петровић "Парапсихолошки рат на Балкану – како НАТО и Срби ратују тајним оружјем Николе Тесле".

¹² Из Каталога ИПА "Мирослав" (1997. година) – а односи се на најаву дела Спасоја Влајића "Први светски парапсихолошки рат на Балкану – Теслина тајна већ се примењује"; у овој најави још се каже и: "Ово је само део чињеница из књиге која даје одговоре на још много занимљивих питања као што су и: шта је Трупа 69; мистична улога Срба у свим судбинским догађајима; да ли први парапсихолошки најављује Трећи светски рат; ко има под својом контролом тајно Теслино оружје и како оно делује; ко је јачи и од најјачег и коме ће припасти коначна победа...?"

С обзиром да ни један аспект ИС: СНН, као феномена, до сада, у научној литератури, није разматран (чему, такође, треба додати да он, у ствари, у научној литератури није ни констатован, као појава, у својој јединствености, осим у усменој комуникацији, кулоарског типа)¹³ треба рећи да и није посебно неопходно истицати колико је битно да се ова појава проучи и објасни – и то не упрошћено, већ у целокупности њене структурне и семантичке сложености.

Садржаји карактеристични за овај феномен могу се пронаћи и у поезији, као и у сликарству, филму, часописима свих могућих профила, као саставни део ТВ-емисија итд.¹⁴, тако да се може слободно рећи како је он на један ненаметљив начин свеприсутан у актуелној српској свакодневици и колективној свести.

С једне стране, на пример, у часопису "Чудо" могло се прочитати како се у Србији налази "вероватно најјачи извор земаљске енергије, срце планете"¹⁵, односно – "четврта чакра, срчана, налази се на територији Србије"¹⁶, тј. – "рат на Косову између Новог светског поретка и Срба је описан у Откровењу! Армагедон је овде, а не на брду 'Мегид' у Палестини. Из свог извора, Пакла, силе мрака крећу на езо-теријски Рај, на Србију, у којој се налази извор божанске љубави, четврта Земљина чакра"¹⁷, али "коначну победу однеће Срби, 'народ-сведок' Божије љубави и моћи, који на овој територији не живи и не страда хиљадама година случајно, иако 'историја' Европе тврди другачије".¹⁸

С друге стране, ИС: СНН је такође присутан, на пример, и у листовима као што је "Политика", где се рецимо могло прочитати – "заронивши дубоко у српски језик, Олга Луковић-Пјановић је пронашла хиљаде српских речи у свим европским језицима, препознавајући у баскијском језику, чак 30 до 40 одсто појмова из свог матерњег језика"¹⁹, односно – "др Олга Луковић-Пјановић понире у миленијуме пре Христовог рођења, проналазећи протосрпске трагове од Индије до Западне Европе и уочавајући да се санскрит (народни праотац индоевропских језика) појављује као најстарији облик српског језика."²⁰

Исто тако, бројни српски листови објављивали су разне фељтоне, чији се садржаји сасвим сигурно могу сврстати у *Идејни систем "Срби, народ најстарији"*. Тако је, рецимо, "Политика експрес" објавила фељтон – "Античка Србија на балканским

¹³ Ова појава констатована је, може се ипак рећи, и од стране аутора појединих чланака, а који су углавном необавезног карактера, објављивани у штампи, најчешће у једном негативном и подсмешљивом контексту. Тако се дешава и да се ИС: СНН користи у циљу отвореног ниподаштавања српског народа; на пример, у "Гласу" (4. 4. 2000, 11, чланак "Као пре 300 година", посвећен концерту Ђорђа Балашевића у Будимпешти) се могло прочитати: "Балашевић је поткачио 'Срби народ најстарији' – неко је Адаму морао да поломи ребро".

¹⁴ На пример, у филму "Лепа села лепо горе", један од главних јунака, са надимком "Виљшшка", проповеда ставове карактеристичне за ИС: СНН...

¹⁵ "Чудо", 23. јул 1999, број 32, чланак – "Срце планете пут до срца зла", аутор – Милан Видојевић, 5.

¹⁶ "Чудо", 6. август 1999, број 33, чланак – "'Delta Forces' нападају Пећку патријаршију да ослободе силе Пакла", аутор – Милан Видојевић, 10.

¹⁷ Исто, 11.

¹⁸ Исто.

¹⁹ "Политика", културни додатак – 16. мај 1998, чланак – "Српкиња од Сорбоне", аутор – Слободан Јарчевић.

²⁰ Исто.

просторима", који "садржи делове излагања истраживача древне српске прошлости која су се чула 5. и 6. јула у Нишу 'Ниш 98 – Први научни скуп о античкој историји Срба – Сорабски сусрети' ", а тај скуп је, као што се могло прочитати, одржан "пред бројном публиком у дворани нишког Симфонијског оркестра".²¹

Вишеслојност. – За само одређење ИС: СНН, битно је такође нагласити, дакле, да се у овај идејни систем могу сврстати, осим радова који имају *научне претензије*, и они радови који имају преваходно *уметничке*, или *мистичке* претензије. За све њих је заједничко заступање предочених основних идеја, које сачињавају његову базу.

С обзиром да се наведена *4 основна начела* међусобно надопуњују, тј. надовећују једно на друго, онда је и прихватање само једног начела довољно за сврставање у овај јединствени идејни систем, јер, на пример, идеја да су Срби народ најстарији (коју доказује аутор А), стапа се са идејом да је Србија метафизичко средиште света (коју доказује аутор Б) – у делу, рецимо, трећег (В) аутора, где су непосредно присутне све основне одреднице. У ствари, може се рећи да су ове одреднице међусобно комплементарне, и да *теже* да се нађу у оквиру исте целине, без обзира да ли се у свом почетном облику јављају самостално.²²

Дакле, битно је рећи да су, с једне стране, у оквиру ИС: СНН, присутни аутори који улогу и значај српског народа, односно – српску прошлост, садашњост и будућност, тумаче на једном, свеобухватном, *метафизичком нивоу* (рецимо: Милић од Мачве, Спасоје Влајић, Павле Матић, Милан Видојевић, Енрико Јосиф итд.), док се, с друге стране, налазе они који, у ужем смислу, имају научне амбиције, и то у разним областима сазнања – од историје до етнологије, археологије и лингвистике... (на пример: Милош Милојевић, Олга Луковић-Пјановић, Александар М. Петровић, Живко Андрејић, Драган Јацановић итд). Свакако, степен научне вредности радова различитих аутора је, може се рећи, у великој мери различит. А за формирање једног јединственог идејног система, потребна је, сасвим сигурно, и спона између ових аутора, спона која сасвим очигледно егзистира, склапајући једну јединствену *причу* у колективној свести Срба.

Наиме, ИС: СНН, у својој целини, представља један сложен феномен, састављен из низа варијантних облика, односно – из низа различитих садржаја повезаних истоветном заједничком основом. А то је управо она основа која је заслужна за чињеницу да се сви ти различити садржаји могу посматрати као изрази једног јединственог система, доживљаваног у складу са одређењем, тј. ставовима, појединачно сасвим различито: у распону од тренутне одушевљености до апсолутне одбојности и неприхватања.

Све у свему, може се закључити да је ИС: СНН на једном нивоу разнородан, а на другом, у сваком случају, јединствен.

Распрострањеност. – Ставови и идеје, који представљају саставни део разматраног идејног система, могу се наћи свуда где има Срба, широм српских и несрпских простора, односно – нису везани само за српске земље.

²¹ "Политика експрес", 20. јул 1998, 7.

²² Неки аутори, који у почетним радовима не заступају сасвим непосредно ставове карактеристичне за ИС: СНН, у каснијим радовима то чине (на пример – Реља Новаковић и Спасоје Влајић).

Тако, рецимо, с намером – "да кроз свеобухватни истраживачки рад и културно научну делатност успостави истину о српској историји, српском језику и српској култури", "да утврди и обелодани место и допринос Српског народа у европској и светској култури и цивилизацији" и "да васпитним и просветним радом створи услове за општи културни препород Српског народа"²³, основана је и "Сардонија" – Завод за Србистику (у Чикагу, 17. марта 1995.), чији часопис, који су заједно покренули поменути Завод за Србистику "Сардонија" из Чикага и издавачка кућа "Мирослав" из Београда, "Глас Сардоније" (а који се бави управо "Србима од праисторије до данашњих дана") константно објављује готово искључиво садржаје који се могу сврстати у склоп ИС: СНН. Иначе, часопис излази од 1996. године, а сви чланци се објављују двојезично – на српском и енглеском језику.²⁴

У "Гласу Сардоније" било је речи о радовима – Реље Новаковића, Олге Луковић-Пјановић, Јована И. Деретића, Илије М. Живанчевића, Анђелије Станчић-Спајићеве, Светислава Билбије, Спасоја Влајића, Радивоја Пешића, Александра М. Петровића, Симе Лукиног Лазића, Артура Бертрана, Николе Јеремића, Љубомира Кљакића, О. Н. Трувачова, Виде Томић, итд. На тај начин, овај часопис, истраживачу феноменологије ИС: СНН, може послужити и као једна врста регистра главних аутора, мотива и институција.

Исто тако, ставови карактеристични за овај идејни систем могу се пронаћи и у радовима страних аутора.²⁵

Уосталом, тезу – "ја са моје стране, чврсто убеђен у уверењу, да свуда нечем посебном претходи нешто опште, да уређење општине и племена претходе држави и да је то и случај са специјалним именом племена и општим именом једне народне целине, сматрам након брижљивог истраживања и поређења историјских података, да су Словени, колико можемо да их пратимо при оскудном светлу повести, били називани још у прадоба многобројним родовским и племенским именима, а да је име Серб као заједничко за све родове, племена и народе истог виндијског (индијског) порекла, старије него Словен"²⁶ – која је једна од главних одредница читавог ИС: СНН, не износи никакав "острашћени српски националиста", већ управо – Павел Јозеф Шафарик, рођен 13. маја 1795. у селу Кобелјарову у Словачкој, где је његов отац био евангелистички парох²⁷.

Гранични облици. – Такође, приликом анализе разматраног феномена, треба приметити да су у делима појединих аутора присутни извесни елементи који де-

²³ Видети Проглас оснивача у: Глас Сардоније, број 1.

²⁴ "Да би се научна јавност а и други истинољубиви људи широм света упознали са делом тих података о древним Србима, одлучили смо да лист паралелно излази на српском и енглеском језику, а касније и руском, шпанском, француском, италијанском, немачком, кинеском, јапанском... Надамо се да ће то бити још један од подстицаја да се путем научних радова и полемика коначно обелодани дуго прикривана истина о тим питањима" (Глас Сардоније, број 1, 1).

²⁵ На пример, Олга Луковић-Пјановић се позива на радове Сипријана Робера, Ф. М. Апендинија, Абела Овелака, Ами Буеа, Суровјецког, Шафарика итд. итд.; видети у: Луковић-Пјановић, Олга, *Срби... народ најстарији* 1-3.

²⁶ Шафарик, Павле Јозеф, *О пореклу Словена*, Архив Војводине, Нови Сад, 1999, 48.

²⁷ Станојевић, Павле, Предисловије (предговор) у: Шафарик, Павле Јозеф, *О пореклу Словена*, V.

лимично или уочљиво одступају од неких његових базичних поставки, или, пак, не постоји децидирано изјашњавање када су у питању његови основни постулати, али са друге стране, опште карактеристике њихових радова су, по свему осталом, саставни делови овог идејног система. Односно, дотичне карактеристике учествују у формирању или наглашавању образаца колективне свести, какве стварају и сви остали изрази ИС: СНН. У ову категорију, на основу неких одредница, могли би се сврстати радови, на пример, Реље Новаковића²⁸, Радивоја Пешића²⁹, или, пак, Драгоша Калајића³⁰... Свакако, осим ових, могу се навести и многи други аутори, чија дела више на посредан него на непосредан начин спадају у *Идејни систем "Срби, народ најстарији"*. Међутим, поменути аутори успели су да формирају посебно упечатљиве идејне целине, са значајним утицајем и приличним бројем следбеника, и зато их на овом месту, као пример, вреди споменути.

Формирање. – У вези са настанком и развојем разматраног феномена, треба нагласити да су сами елементи, типични за ИС:СНН, били, може се рећи, саставни део

²⁸ Реља Новаковић је последњих година објавио (ИПА "Мирослав") већи број књига: "Још о пореклу Срба – и сва Србска идолу служаше Дагону", "Срби – име Срби кроз време и простор", "Срби и рајске реке – библијске 'четири рајске реке' и кавкаско-еуфратски Срби", "Непознати Црњански", "Карпатски и ликијски Срби"...Сви ови радови, у суштини, доприносе доказивању поставки карактеристичних за ИС: СНН, али, с друге стране, када је у питању задирање у саму протоисторију човечанства, Р. Новаковић је често усмерен на Кавказ и око кавкаске области – којима најчешће даје првенство што се тиче старости, а не на Балкан, као што је случај код већине других "припадника" ИС: СНН. Осим тога, код њега се може наћи и на тврђњу – како се "чини да ти Срби у Европу нису дошли као Словени. Они су вероватно у Подунавље стигли веома рано, и то као несловени. Настајање словенске групације остварено је по свој прилици тек у Европи, али на који начин још увек је неизвесно. Подунавски Срби временом су примили хришћанство и били пословени, али су задржали неке своје раније паганске обичаје који су добили само извесне хришћанске облике и садржаје. Дакле, са подунавским Србима могло се десити нешто слично као и са полапским и повисланским Србима за које се мисли да су продирањем са истока на словенско подручје (вендско, сарматско, скитско?) били временом пословени и задржали своје раније име, неке обичаје и друге карактеристике" (Новаковић, Реља, *Још о пореклу Срба*, Мирослав, Београд 1992, 123), што, може се рећи, одступа од садржаја типичних за ИС: СНН. У ствари, Реља Новаковић не инсистира на подручју данашње Србије и словенском пореклу Срба, али, свакако, инсистира на *Србима*, као изузетно старој групацији која се везује за прапочетке човечанства..., што доказује са безброј примера – чиме га, између осталог, у сваком случају треба сврстати међу припаднике ИС: СНН.

²⁹ У радовима Радивоја Пешића акценат се често ставља пре на *Словене* него на *Србе*, и због тога га више на посредан него на непосредан начин треба сврстати у комплекс ИС: СНН. Међутим, гледајући суштински, његово дело у целини не може се посматрати ван контекста ИС: СНН.

³⁰ Одређени ставови Калајића могу се довести у сасвим непосредну везу са садржајима у овом раду обухваћеним одредницом ИС: СНН, али, с друге стране, неки његови погледи – као, рецимо, често нескривена германофилија (позитиван став у односу на Немце и Германе, уопште), сасвим одступају од садржаја типичних за ИС: СНН. Битно је истаћи да су Калајићеви списи пресудно утицали "на један велики круг младих српских интелектуалаца, сада стасалих и зашлих у зрелију стваралачку фазу, круг који га сматра својим гуруом", као што стоји у одредници имена Драгоша Калајића, у: *Тајне Балкана (геополитички кључ за судбину "верига света")*, Студентски културни центар, Београд, 1994.

српске колективне свести у периоду пре Другог светског рата... Наиме, дела Милоша С. Милојевића и Симе Лукиног-Лазића објављена су још 1872, односно 1894. године, дакле у XIX веку. Ови аутори су, у великој мери, утицали на уобличавање образаца идејног комплекса који ће последњих година, једноставно речено, "експлодирати", у смислу објављивања низа нових наслова. Створен је један јединствени *идејни систем* са истакнутим, можда се може рећи и централним, местом у савременој српској колективној свести. Осим Милојевића и Лукиног – Лазића, у периоду пре Другог светског рата, који представља једну значајну прекретницу у развоју феномена ИС: СНН, било је наравно и других радова и аутора са истоветним или сличним идејама (Живко Д. Петковић, поменути Анђелија Станчић – Спајићева, Илија М. Живанчевић, Симеон Кончар итд.)³¹ али су ова двојица, ипак, у највећој мери прецизирали основне одреднице ИС:СНН.

Уосталом, када је реч о историјату феномена, треба знати да ова појава, ни у ком случају, није нова – и да се садржаји типични за ИС: СНН могу пратити и више векова уназад.

Љубомир Кљакић, може се рећи – из *унутрашње перспективе ИС: СНН*, дајући једну врсту хронологије радова који на специфичан начин говоре "о старини, распрострањености и врлинама словенских заједница"³², посебно издваја радове и улогу Павла Шафарика, који се позива на античке ауторе као што су: Херодот, Птоломеј, Плиније, Прокопије, Јордан, Вибије Секвестер, Мојсије Хоренски, анонимни баварски географ (Баварски Географ), Нестор итд., а што, касније, по Кљакићу, преузима и већина српских аутора, чији радови улазе у састав разматраног идејног система.³³

Такође, Љ. Кљакић скреће пажњу и на "потребу критичког објављивања и студирања радова Лудовика Цријевића Туберона и његових коментара из 1490-1522; рада Винка Прибојевића *De origine successibusque Slavorum* о пореклу, јединству и величини Словена написаног у опозицији према пангерманским учењима тог времена и штампаног у Венецији 1532; Орбиновог *Краљевства Словена* из 1601. године, које је стављено на папски *Index librorum prohibitorum*, па се и у Београду 1969. појавило скраћено за део у коме се говори о словенској историји пре Средњег века; *Хронике* грофа Ђорђа Бранковића; *О старини и распрострањености илирског имена* Себастијана Сладе Долчија из 1754; грађе коју је Игњат Ђурђевић припремио за своју *Историју Илирика* и чији је недовољно прецизан опис објављен 1865, а да тај материјал до данас није критички реконструисан и учињен доступним јавности; *De praesentia et vetustate linguae Illyricae* Фрање Марије Апендинија из 1806; Рајићеве *Историје разних словјанских народа, најпрече Булгар, Хорватов и Срб*"³⁴.

Илија М. Живанчевић, говорећи о *српској аутохтонистичкој школи*, чији су најизразитији представници, по њему, Јован Рајић, Милош Милојевић и други, наводи како је ова школа извршила "огроман утицај и на руске раднике на историји

³¹ Радови ових аутора су, у новије време, углавном, поново објављени.

³² Видети одговарајући наслов поглавља – у: Кљакић, Љубомир, *Ослобађање историје I-III – Почетак пута* (прва књига), Архив Кљакић, Београд, 1993, 146.

³³ Исто, 154.

³⁴ Исто, 154.

Словенства: Татишчева, Ламанског, Болтина, Данилевског и др.³⁵ и да се "под њеним утицајем створио и велики интелектуални покрет у Русији познат као Словенофилиство".³⁶ У истом контексту Илија М. Живанчевић помиње, од западнословенских аутора, и А. Мицкијевича, Суровијецког, Лелевеља, Мацјејовског, Клечевског, као и Папанека и Шафарика.³⁷

Исто тако, када је реч о историјату ИС: СНН, треба, у сваком случају, консултовати и поменуто дело Олге Луковић-Пјановић "Срби, народ најстарији", у којем је представљена једна општа *хронологија* развојног тока овог феномена. И у том смислу је дело О. Луковић-Пјановић више него употребљиво, јер из перспективе ИС: СНН сведочи о претечима и узорима...

Све у свему, битно је нагласити да – након готово педесетогодишњег повлачења елемената ИС: СНН из колективне свести у колективно несвесно, настало услед одговарајућих политичких околности, у периоду тзв. буђења српства и распада бивше СФРЈ, долази до новог објављивања радова већ заборављених аутора. Централни догађај, у процесу поновног појављивања садржаја типичних за разматрани феномен представљало је објављивање управо књиге др Олге Луковић-Пјановић (са насловом "Срби, народ најстарији"), чија је појава непосредно означила поновно продирање ИС: СНН из колективно – несвесног у колективну свест српског народа. Свакако, овој књизи, у смислу означавања поменуте *прекретнице* треба придодати и поновно штампање дела Симе Лукиног-Лазића – "Срби у давнини", као и, наравно, дела Милића од Мачве. Објављивање ових књига представљало је извесну врсту *знака* за садржаје карактеристичне за ИС: СНН да, након дугогодишњег потискивања, са устострученом снагом, из *колективно – несвесног* Срба изроне на видело, тако да данас овај феномен представља једно од језгара и српске колективне *свести*, о чему сведочи мноштво примера.

Улога дијаспоре. – Приликом разматрања феномена ИС: СНН, пре свега приликом разматрања његовог *завршног формирања*, свакако не треба заборавити ни улогу српске дијаспоре, која је у периоду од завршетка II светског рата до, практично, 1990. године, током којег у самој Србији, пре свега у јавности, није било "ни помена" од ИС: СНН, осим наравно у "конспиративном облику", однеговала и, може се рећи, усложнила и развила идеје карактеристичне за овај идејни систем, тако да се, након распада бивше СФРЈ, и на основу тога стичу услови за бујање садржаја типичних за разматрану појаву код читавог српског народа, а пре свега у самој Србији.

Тако је, на пример, Јован И. Деретић објавио "Историју Срба", у два тома, у Ници, 1975. и 1977. године. Прво издање дела Олге Луковић-Пјановић ("Срби, народ најстарији") појавило се, у издању "Гласа Срба", у Индијанополису, САД, 1988. године, а пре тога је, у рукопису, такође кружило међу српском емиграцијом (а могло се пронаћи, рецимо, и у Хиландару...) ³⁸, док се у самој Србији о делима из комплекса ИС: СНН стварао један вид легенде, преношене искључиво усменим путем.

³⁵ Живанчевић, Илија, *Новом покољењу*, Београд, 1934, 11.

³⁶ Исто.

³⁷ Исто.

³⁸ По сведочанству етнолога Драгомира Антонића, он се први пут сусрео са делом О. Луковић-Пјановић (у рукопису) управо током посете Хиландару.

Такође, у овом смислу је неопходно споменути и дело Ненада Љ. Ђорђевића ("Историја Срба"), на које се, са изузетним поштовањем, позива и Олга Луковић-Пјановић, и које је објављено 1968. у Милвокију (САД), као, и његова књига "Етрурци или Рашани".³⁹

Затим, на пример, Светислав Билбија је у Чикагу, 1984, објавио своју књигу "Староевропски језик и писмо Етрураца", а 1989, такође у Чикагу, излази и – "Загребачка мумија и други етрурски, лидијски и ликијски писани споменици". Осим тога, треба споменути и да је Радивоје Пешић у Италији, на италијанском језику, објавио више радова⁴⁰, итд. итд.

И управо у предоченим радовима и ауторима треба тражити онај неопходни континуитет, у развоју анализираних феномена, што је, како је поменуто, и омогућило праву ерупцију садржаја карактеристичних за овај идејни систем, у последњој деценији XX века.

Идејни систем "Срби, народ најстарији" као мит. – Након што је констатовано неоспориво присуство, и то у једној свакако изузетној мери, ИС: СНН у колективној психи и свести српског народа, потребно је поставити питање и једног суптилнијег дефинисања овог феномена, као система међусобно повезаних идеја. У вези с тим, неопходно је поново споменути да се означена појава, посматрана као скуп међусобно повезаних делова, заснива на различитим облицима аргументације, од којих први имају научне претензије (као, рецимо, Олга Луковић-Пјановић), други превасходно уметничке (где се чињенични материјал различитог типа склапа у творевине уметничког карактера – на пример у делу Милића од Мачве), док се трећи вид аргументације јавља као резултат разних облика "пророчких увида" (типа – "пророчанства Деда – Милоја" ...), када се чињенице излажу као априорне истине, наравно – без изношења одговарајућег научног апарата. Наравно, сви ови облици разматраног феномена склапају једну јединствену причу која, као што је споменуто, има своју идеалну форму, и која, из једног свог, посебног, угла – тумачи српску прошлост, садашњост и будућност.

Уколико се сви ови облици посматрају као целина, неизоставно се, у циљу потребе одређења овог идејног система, као најправилније решење, намеће одредница *мит*, у смислу категорије чији распон значења превазилази супротности различитих видова испољавања тог феномена. У складу с тим, дакле, наведену појаву је сасвим прихватљиво одредити као мит, јер у потпуности заузима поменути распон значења, који је карактеристичан за одређење митског, протежући се од, са једног становишта, репрезентативне *свете приче*, коју овај феномен представља за приличан број Срба, документовано присутне у колективној свести српског народа, до, с друге стране, *измишљене историје*, како га многи доживљавају. Са тог становишта, разматрање ИС: СНН као *мита* је сасвим оправдано. У вези с тим, треба подвући и да одређење мита, у распону од *измишљене историје* до *свете приче*, са своје стране, проблематизује питање истинитости, односно неистинитости, мита, јер, у овом другом случају, када је мит света прича – "посебно обележје мита није у његовој *произвољности*, већ у његовој *божанској истинитости* за

³⁹ Уосталом, дело Ненада Љ. Ђорђевића је послужило и као нека врста увода у дело Олге Луковић-Пјановић; видети у: Срби... народ најстарији 1, 35-63.

⁴⁰ Неки радови Билбије и Пешића још увек се нису појавили на српском језику.

оне који у њега верују"⁴¹, односно – "дистинкција да је историја истинита, а мит лажан, је сасвим произвољна", као што тврди Едмунд Лич.⁴² Наравно, у вези с овим, поставља се питање где престаје историја, а где почиње мит – и обрнуто. За ову проблематику су изузетно упућујућа размишљања Еванс-Причарда.⁴³ Наиме, са становишта комплексног увида у ИС: СНН, поуздано се може тврдити да се, дословно, сва одређења категорије *митског* из Еванс-Причардових разматрања, у потпуности поклапају са особинама ИС: СНН, који би, према томе, и дефинитивно требало посматрати као мит – али, на шта, посебно, треба обратити пажњу, не у упрошћеном већ у предоченом комплексном поимању те одреднице, по принципу, рецимо, Личовог схватања мита, које је, дакле, пажљиво разликовање између *мита као свете приче* и *мита као измишљене, невероватне приче*, са интересним и аналитичким нагласком на оно прво.⁴⁴

У ствари, 4 предочене *основне одреднице ИС: СНН* представљају основу за настајање једне глобалне *митске приче*, на идеалтипском нивоу, и низа варијантних облика, односно *подсистема*, у оквиру овог идејног система. Другим речима, може се рећи да ИС: СНН, као феномен, поседује свој *идеалтипски текст*⁴⁵, као и низ варијантних облика. Сам идеалтипски текст ИС: СНН базира се на једној *архетипској митској матрици*.⁴⁶

Наведени идеалтипски текст сагледава целокупност глобалних историјских дешавања као јединствени процес – са сопственом структуром и сврхом, а са Србијом у средишњој улози. Овај јединствени процес је, у ИС: СНН, представљен као *модел наизменичног ширења и скупљања*, тј. као један *пулсирајући модел*.⁴⁷

⁴¹ Лич, Едмунд, *Клод Леви-Строс*, Просвета, Београд, 1982, 66.

⁴² Исто, 66.

⁴³ Видети у: Еванс-Причард, Едвард Еванс, *Социјална антропологија*, Просвета, Београд, 1983, 175-177.

⁴⁴ Жикић, Бојан, *Антропологија Едмунда Лича*, Етнографски институт САНУ, Београд, 1997, 100.

⁴⁵ 4 *основне одреднице ИС: СНН* представљају подлогу за стварање једне јединствене *приче*, која има своју *идеалтипску форму*. Ова идеалтипска верзија *митске приче* ИС: СНН се добија као резултат посматрања различитих варијанти овог идејног система, схваћеног као *мит*, односно јединствена *прича*. У магистарској тези "Анализа митских сагледавања улоге и значаја српског народа" представљена је *идеалтипска верзија ИС: СНН*, издељена на 28 основних елемената, тј. *митема*.

⁴⁶ Приликом анализе упоришних начела разматраног феномена, уочено је постојање неких универзалних митских релација у оквиру ИС: СНН. Структура ових универзалних митских релација може се дефинисати и као – *архетипска митска матрица*. Архетипску митску матрицу треба схватити као једну објективно постојећу категорију.

⁴⁷ Наиме, поменути идеалтипска верзија митске приче ИС: СНН, сагледава целокупност глобалних историјских дешавања као јединствени процес са сопственом структуром и сврхом. Ово сагледавање свеукупности историјских дешавања, у оквиру ИС: СНН, одвија се у 5 етапа:

- 1) *златно доба* српства, а уједно и човечанства, у целини,
- 2) *сукобљавање* Срба са непријатељима, и почетак постепеног распарчавања и претапања Срба, односно – сужавања њихове територије,
- 3) *настајање* великих, историји добро познатих, *цивилизација*, из окриља српства – на темељима српског знања и традиција,

Нивои значења етнонима Срби. – Такође, за разумевање разматраног феномена посебно битно је разграничити и нивое значења етнонима *Срби*, који свакако има средишње место у оквиру ИС: СНН.

Овим се отклањају и многе недоумице које се тичу разумевања ИС: СНН, јер се, у ствари, термин Срби унутар овог идејног система, као и у српској колективној свести, појављује у неколико облика, тј. *идентификационих модела*, од (X) *Срби* у најужем смислу, односно балкански Срби – православне хришћанске вероисповести, или – *они који се осећају Србима и сви други их сматрају за Србе*, па све до – (Y) *Срби* као општељудска, над-етничка, одредница... при чему се, дакле, Срби посматрају пре свега као *етичка*, па тек онда *етничка*, категорија ("Србин се не рађа, него постаје")⁴⁸. У вези са овим другим одређењем српства, треба нагласити да сваки други план осим општељудског и сваки други циљ осим читавог човечанства обједињеног *Српском традицијом* за ИС: СНН има епизодни карактер.⁴⁹

Сродне појаве. – Треба нагласити да разматрани феномен није изолован, иако поседује мноштво специфичности. У циљу успостављања компаративне релације са другим појавама, ИС: СНН се може упоређивати, на различитим нивоима, са феноменима као што су, с једне стране, на пример, представе неких других народа, о сопственој прошлости, у којима се јасно испољава присуство митског обраста *народ изабрани* (нпр. – представа о Јеврејима као *изабраном народу, народу Божијем*)⁵⁰, или, с друге стране, на једном другом компаративном плану, са фено-

4) затим, у периоду нове ере, долази до *постепеног изумирања* српског имена, до узимања других, предеоних, назива, као и до завршне фазе претапања Срба у друге народе; на крају тог процеса, српски народ бива сведен, практично, на своје *балканско језгро*,

5) човечанство доживљава *препород*, уједињено у српству, као најсавршенијем колективном живом бићу на планети Земљи.

У ствари, предочени модел је, наимае, модел *наизменичног ширења и скупљања*, идентичан извесним космолошким моделима присутним у савременој физици, као и, с друге стране, неким древним традиционалним (на пример – индијским) космичким представама.

⁴⁸ "Дубоко ганут, захваљујем понуди коју одбијам, објашњавајући да се Србин не рађа већ постаје полагањем низа тешких испита. Зато су неки мали Немци изјавили да ће кад порасту постати Срби, као да је то неко звање. Ако бих децу послао у угодни и безбрижни егзил, ускратио бих им јединствену и најбољу прилику за ковање самопоштовања које је те мељ самопоздања. Нема данас у свету боље ковнице врлина и вредности људског материјала од оне у српским земљама, међу Србима, коју творе изазови и ударци 'новог светског поретка'. Српски народ данас полаже најтеже испите, на којима се проверава његова способност за преузимање виших задатака и мисија" (Калајић, Драгош, *Издана Европа*, Југославијапублик, Београд, 1994, 188; подвлачење И.Т.).

⁴⁹ Са становишта ИС: СНН, циљеви српства могу бити разматрани једино у најопштијим, најширим, оквирима – отприлике у смислу *повратка целокупног човечанства вечним, општељудским, српским вредностима и традицијама*, односно – борба достојна Срба и српства одвија се у знатно ширим оквирима него што је, рецимо, подручје "уже Србије", која је, уосталом, од стране ИС: СНН и буквално термилошки одређена као "Србијица" (видети, на пример, код Милоша С. Милојевића, *Одломци историје Срба*, 103), или Балкан...

⁵⁰ У вези с тим, треба нагласити како је религиозни дух Израиља "дакле, однос Бога с изабраним народом преобразио у 'свету историју' до тада непознатог типа. Почев од једног одређеног тренутка, та 'света историја', која је на изглед била искључиво 'национална', показује се као узорни модел целог човечанства" (Елијаде, Мирча, *Историја веровања и*

менима као што су неки други (*креационизам*, на пример)⁵¹ модели *паралелне науке...* који на начин сасвим другачији од *званичне истине*, објашњавају глобалне процесе, или токове светске историје, у најширем смислу речи.⁵²

Исто тако, може се рећи да ИС: СНН, на неки начин, представља надградњу *српских национално-традиционалистичких концепција*, са којима се такође налази у изузетно блиској повезаности, представљајући њихов ексклузивни део.⁵³ У вези

религијских идеја I, Просвета, Београд, 1991, 147.). Ово се, у сваком случају, у потпуности подудара са садржајима ИС: СНН, односно – са тумачењем историје Срба као историје (*узорног модела*) читавог човечанства, са посебним освртом на, такође, специфичан однос Бога са Србима као, управо, *изабраним народом*, чија је, дакле, историја – од суштинског и прворазредног значаја за читаво човечанство. Јер, Срби су, по стандардним одредницама ИС: СНН, "носиоци светске историје" (Деретић, Јован I, *Срби – народ и раса*, Глас српски, Бања Лука, 1998, 3), односно – "главни историјски чинилац" (Исто, 87).

⁵¹ Иначе, "према креационистичком концепту порекла – човек, планета Земља, Сунчев систем и цео универзум, нису настали случајно, сами од себе, како тврди опште прихваћена теорија еволуције, већ су настали као продукт плана" (из Информатора Удружења креациониста, октобар 1996) а "основне поставке креационистичког концепта порекла, на основу библијског извештаја о стварању, су следеће: 1. Стварање планете Земље, Сунчевог система и универзума, десило се пре 6.000 (шест хиљада) година. 2. Процес стварања се одиграо у току шест дана (дословних дана од 24 сата). 3. Сви облици живота, укључујући и човека, створени су одвојено, по својим типовима. 4. Планета Земља је у почетку имала водени омотач изнад атмосфере који је стварао ефекат 'стаклене баште'. 5. Пре око 4.300 година десила се глобална катастрофа – Потоп, која је изазвана од стране Створитеља због великог неморала на Земљи, у којој је уништен целокупни живи свет, осим једне мале групе" (Исто).

⁵² На пример, постоји читав низ интересантних *модела паралелне (другачије) историје*. Рецимо, руски математичар А. Т. Фоменко, на основу својих израчунавања доказује да је стварна хронологија историјских дешавања знатно другачија у односу на "званичну"... (видети у: Фоменко, А. Т., *Статистичка хронологија – математички поглед на историју*, Математички институт САНУ, Досије, Београд, 1997; исто тако, видети и фељтон аутора Драгана Благојевића, са насловом "Историја у огледалу нове хронологије", који је "Политика" објављивала у наставцима, од 8. 1. 1999).

⁵³ Садржаји карактеристични за ИС: СНН се наслањају на садржаје патриотског карактера, са позитивним односом према српској традицији, и нацији уопште, који, може се рећи, формирају један *Српски национално-традиционалистички модел*, као систем идеја, образаца пожељног понашања и мишљења, тј. поимања стварности. Дотични *модел* базира се на идејама које промовишу српство, односно – залажу се за очување српске традиције, тј. – културе и *цивилизацијског концепта*. Ови садржаји упозоравају на опасност од утицаја, и уплива, страних, не-српских, вредносних система и конструкција, промовишу српску независност, као и значај целокупне српске цивилизације у глобалним оквирима. Такође, ови садржаји истичу и квалитете српског *тла* и *крви* (порекла), као и одговарајућу улогу српства у будућим дешавањима, глобалног карактера, придајући српству један врхунски значај, у ширим оквирима. Међутим, типични садржаји *српског национално-традиционалистичког модела* ипак не тумаче српски – *простор*, *време*, *кретање (циљеве)* и глобални значај, у духу једног *митског сагледавања*, тако карактеристичног за ИС: СНН... У ствари, може се рећи, ИС: СНН представља, на изванредан начин, надградњу српског национално-традиционалистичког модела, тј. – његов *ексклузивни облик*. А тај *ексклузивитет* ИС: СНН дозвољава сагледавање овог феномена као самосталне појаве, која се, дакле, наслања на српски национално-традиционалистички модел, али која, с друге стране, представља и једну самосталну уоквирену целину, са сопственим идејним језгром, односно – примарним идејама, структуром и значењем.

с тим, треба споменути *косовски мит* и *православну веру*, као стожере наведених *концепција*, а самим тим и појаве у непосредној вези са ИС: СНН.

Посебно упечатљива је паралела која се, као што је већ наглашено, може повући између ИС: СНН и Библије. А ако се упореде основни елементи *идејне матрице* карактеристичне и за јеврејски библијски и српски општенационални код, оваплоћен у примарним идејама ИС: СНН, јасно се увиђа да су ови елементи подударни, односно да се базирају на сакрализацији: 1) простора, 2) времена (историје, порекла), 3) кретања (циљева) и 4) глобалног значаја – ових етничких група, што истовремено, може се рећи, представља и прастари *митски образац*, односно – основу архетипског митско-ритуалног сценарија који се примењује, без обзира на поднебље и период, приликом сакрализације и индивидуе и колектива.⁵⁴ У суштини, библијски мотиви су на два нивоа у вези са садржајима ИС: СНН. На једном нивоу – разматрани феномен показује идејну блискост са комплексом чији је центар Библија, и то независно од директних библијских утицаја, док на другом нивоу ИС: СНН црпи своје идеје непосредно из саме Библије⁵⁵, чиме се, уосталом, само појачава његова свеукупна повезаност са овим идејним комплексом. Ипак, он представља комплекс суштински независан од саме Библије, са којом га везује, пре свега, заједничко порекло – у смислу да се и један и други идејни комплекс базирају на сродним митским обрасцима.⁵⁶

У ствари – ИС: СНН, иако изузетно близак и представама неких других народа о сопственом пореклу, улози и значају⁵⁷, поседује одређене *специфичности* које га

⁵⁴ Штавише, може се рећи да је, у савременим околностима, и то у глобалним оквирима, међу етничким групама, тешко констатовати постојање феномена у тој мери суштински блиских Библији, као што је то случај са ИС: СНН, насталог и на темељима *Косовског мита*, чија је основа успостављање извесне врсте *савеза са Богом*, у циљу задобијања Царства Небеског, чиме, дакле – Срби постају *Небески народ*, односно – *народ Изабрани, народ Божији*. Простори на којима обитава тај народ, то јест – *народ Изабрани (Небески)*, самим тим, аутоматски, представљају управо *Средиште света* – а српска света места чворишне тачке тог *Средишта*, са специфичним значајем, у општим, светским, оквирима. На тај начин – простор на којем живе Срби постаје, у ствари, *свети простор*, за чију је готово сваку тачку везано одговарајуће *глобално значење*, то јест – готово свака тачка овог светог простора постаје од општег значаја за читаво човечанство.

⁵⁵ Уосталом, мноштво аутора, чије радове треба сврстати у ИС: СНН, темељи своја дела на подацима из Библије...; рецимо – Реља Новаковић, Јован И. Деретић, Анђелија Станчић-Спајићева, сасвим директно "Thomas" у поговору поновљеног издања књиге Симе Лукиног-Лазича "Срби у давнини", Спасоје Влајић итд. итд.

⁵⁶ Оба ова идејна система заснована су као прво на – постојању јасно одређене *идејне матрице*, коју сачињавају одреднице – 1) *порекло од првих људи*, из чега произилази и одговарајућа – *сакрална историја* (= сакрално време), која је уједно и образац за историју целокупног човечанства; односно – у овом конкретном случају – од историјских дешавања везаних за Србе, тј. – Јевреје, зависи и судбина читавог човечанства; затим – 2) *сакрални простор*, о чему је већ било речи; 3) сакрални *ход кроз историју* изабраног народа, тј. *есхатолошка идеја* (одлучујућа битка) – или ишчекивање судбоносне *Битке*, у којој ће учествовати поменути изабрани народ у централној улози, против сила Зла; а резултат свега овога је – 4) идеја о специфичном *значају* изабраног народа у глобалним процесима, односно – од изабраног народа зависи судбина читавог човечанства.

⁵⁷ Слични образци, који формирају, може се рећи, један идејни систем, присутни су исто тако и код, рецимо, "Хрвата", тако да се може говорити и о *Идејном систему: Хрвати, народ*

чине јединственим идејним комплексом. Наиме, може се рећи да је за разматрани идејни систем везан један јединствени сплет околности, који је узроковао и условио његов настанак.

Компаративни аспект ове проблематике, у сваком случају, захтева шири осврт, и биће разматран у посебној студији, а на овом месту је битно још једном подвући да ИС: СНН није изолован феномен и да постоје многе релације које га повезују са другим појавама (обратити пажњу на напомене 50-57).

Научна и митска компонента. – ИС: СНН је идејни систем са карактеристикама, истовремено, и – свете приче Срба и научне теорије. Он поседује и једну и другу димензију – и митску и научну. Уосталом, ово питање је и једно од кључних за разумевање феномена ИС: СНН.

Другим речима, приликом разматрања проблематике истинитости елемената присутних у ИС: СНН истраживаче може збуњивати и тзв. *митска компонента* овог феномена, с обзиром да наведени елементи, на свом идеалтипском нивоу испољавања, склапају једну *митску причу*, у коју су инкорпорирани и садржаји са научним претензијама и апаратом. Ова митска прича сакрализује српски *простор, време и кретање*, односно *улогу и значај* српског народа и српског појединца. Међутим, митска компонента разматраног идејног система, може се слободно рећи, не утиче на истинитост односно неистинитост садржаја који спадају у ИС: СНН, јер, као што је познато, и мит може бити истинит, као што и историја може бити лажна, односно "дистинкција да је историја истинита, а мит лажан, је сасвим произвољна", као што тврди Едмунд Лич.⁵⁸

(Греба нагласити, када се ИС: СНН посматра као јединствени *мит*, увиђа се да се у оквиру овог идејног система, као и у миту, разрешавају одређени проблеми, то јест превазилазе одговарајуће, наизглед, непремостиве супротности присутне унутар српске колективне свести.)⁵⁹

Све у свему, може се констатовати да ИС: СНН представља, дакле, један митски комплекс, у правом значењу те одреднице, који има корене у ближој и даљој прошлости, али који се у потпуности формирао тек у последње време, преваходно последњих година, конституишући се у *средишњи савремени српски мит*. С друге стране, треба подвући, *научна компонента* разматраног феномена захтева

најстарији. Овај идејни систем се, у ствари, наслања на ИС: СНН, представљајући једну врсту његове *инверзије*. Видети, на пример, рад Томислава Хереса – "Дуго путовање од Ирана до Јадрана", у: Бабић, Горан, *Историја хрватске хистерije*, Стручна књига, Београд, 1992.

⁵⁸ Лич, Едмунд, *Клод Леви-Строс*, 66.

⁵⁹ Наиме, увиђа се, као што је већ наглашено, да се, у оквиру ИС: СНН, појављују елементи јединствене *митске матрице*, који су карактеристични за архетипски мит, односно – бајку. С обзиром да је суштинска функција једне митске приче превазилажење дуалитета, тј. супротности, одређених категорија које су од суштинске важности за човека, односно – за митговорачку свест, и основна функција *митске приче* ИС: СНН је такође *превазилажење* дотичних *супротности* у један виши, усложњени, облик комплементарности.

У вези с тим, на једном дубљем семантичком плану, и у ИС: СНН се, на првом нивоу, превазилазе четири типа супротности, које се базирају на архетипским *примарним митским супротностима*, и то су: 1) *мушко – женско*, 2) *кућа (село, заједница) – шума (ван заједнице)*, 3) *живот – смрт*, 4) *човек – животиња*, што су све елементи који сачињавају и први аспект базичне митске матрице која се може издвојити из архетипског (или *идеалтипског*) мита.

једну посебну и свеобухватну анализу, без предрасуда везаних за његову *митску компоненту*.

Функције. – Када је реч о функцијама овог идејног система, неопходно је констатовати да он – на једном индивидуалном плану пружа *одговоре о срси живљења*⁶⁰; затим, *рехабилитује*, тј. – обнавља заборављене, архетипске митске образце, својствене српском етничком бићу; *прокламује* један модел самоодређења у колективној свести Срба, заједно са одговарајућим вредносним системом, као образцем понашања⁶¹; на плану колективне свести *фокусира* националну енергију и интегрише одбрамбене потенцијале српског народа, а све то заједно – у циљу остваривања одговарајуће етничке компактности и стабилности.

Што се тиче функција разматраног феномена, неопходно је нагласити, у вези са поменути прокламовањем једног модела самоодређења Срба, и да ИС: СНН промовише *српски модел супериорности*, који је директно супротстављен *српском моделу инфериорности*, као скупу негативних етничких стереотипија о српском народу, који је такође константно присутан у српској колективној свести.⁶² Наиме, по неким садржајима карактеристичним за ИС: СНН – "једном речју Србин значи: 'Брата, узвишеног, светлог, јасног, независног, изображеног, владајућег, човека и народ, који стоји на највишем ступњу изображења, морално умног државног итд. Народ независне, слободне, беле, јасне, сунчане, дивне, преузвишене, управо божанствене, силне, храбре, надмоћне, никад робујуће моћи и силе браће, рођака итд. међу којом је: државни и просветни ред, поредак, правда, љубав, преузвишеност итд.", то јест – Срби су "народ бео, јасан, светао, свети, најбољи, праведнији итд. који има савршене државне установе, који је светао, знатан, чувен, слободан у којег је подела 'власти' занимања редова, који је на највишем ступњу изображења итд.", односно – "Срби су народ који је са јаким братским свезама, сила, мложина, јачина снага итд. према осталим небратским народима над којима се и огледа његова моћ, сила, јачина преимућство и снага"⁶³, а – бити Србин – "значи бити обдарен са свима најодабранијим врлинама људским"⁶⁴; исто тако, као што се може прочитати у садржајима типичним за ИС: СНН, српска су племена, што се умног развића тиче, у свему и свачему превазилазила остале народе.⁶⁵

⁶⁰ Односно, *индивидуално* се самоостварује служећи циљевима *општег* – то јест, човек се самоостварује служећи човечанству – придржавајући се начела општих, богочовечанских, вредности обједињених кодексима *Српске Традиције*, која се у оквиру ИС: СНН, појављује управо као *Врхунска и врховна Традиција*. А бити Србин, у контексту ИС: СНН, значи отприлике исто што и бити *прави човек*, или *богочовек*.

⁶¹ ИС: СНН промовише један јединствени вредносни систем који се наслања на *традиционалне образце понашања* присутне у српској колективној психи, на тај начин се директно супротстављајући вредносним системима глобалне масовне културе, тј. – *маскултурним образцима живљења*.

⁶² Ова проблематика је детаљније разматрана у поменутом магистарском раду (видети напомену 1).

⁶³ Милојевић, Милош С., *Одломци историје Срба и српских-југословенских-земаља у Турској и Аустрији*, Никола Пашић, Београд, 1996, 30.

⁶⁴ Исто, 23.

⁶⁵ Исто, 165.

Очигледно је да се предочени српски атрибути апсолутно разликују од атрибута које Србима приписују садржаји карактеристични за тзв. *српски модел инфериорности*. На пример, може се чути – "Срби су непросвећена, глупа, заводљива и већином непоштена стока", односно – "на Косову 1389. – поштени, морални и храбри су оставили кости, а оно што је збрисало је прало ноге Турцима – и ми смо њихови потомци, па није ни чудо што смо овакви..." итд. итд.⁶⁶

Такође, ИС: СНН, на једном нивоу свог испољавања, *редефинише* одређене поставке тзв. *званичне науке* и представља мноштво нових садржаја који су, у тзв. званичној науци, били потпуно игнорисани.

Степен истинитости. – Приликом разматрања степена истинитости садржаја који се могу сврстати у ИС: СНН, проблем представља већ поменута чињеница да се у овим радовима често преплићу научна и митска компонента, у тој мери да то може изазвати забуну. Услед тога, дешава се да се важност појединих, у основи аргументованих, закључака и чињеница занемарује због неких других теза, базираних на домишљањима или очигледно нетачних, с обзиром да су и аргументоване и неаргументоване тезе врло често присутне код истог аутора и у истом раду. Наравно, већ на први поглед је сасвим јасно да је научна вредност остварења која улазе у састав ИС: СНН потпуно различита, као што су различити и циљеви и методологија ових радова.

У сваком случају, чињеница је да се окупио велики број истраживача различитог профила око значајних етногенетских тема. То је условило, између осталог, и проналажење нових као и поновно ишчитавање старих, већ познатих извора. Осим тога, поједина размишљања која улазе у састав ИС: СНН, су, такође, довела у питање и неке окамењене флоскуле, односно догме, које су читаве генерације аргументи прихватале, без продубљеног аналитичког увида у чињеничну стварност. Наиме, неки садржаји су бацили светлост на многе етнологске и историјске недоумице и показали да су чињенични мозаици много сложенији него што се до тада чинило и да постоји читав низ података који захтевају дефинитивно другачије објашњење или бар поновно и усложњено разматрање.

Све у свему, треба нагласити да тезе о томе како је етноним *Срби* био првобитни и заједнички за данашње Словене (на шта, између осталог, упућује присуство етнонима *Срби* код две културно, језички и антрополошки најудаљеније словенске групације – балканских и лужичких Срба) и да је Подунавље, односно Балкан, прадомовина Словена (тј. уколико се прихвати прва претпоставка – старих Срба), као што сведочи Несторов летопис, могу бити сасвим вероватне – с обзиром на одговарајуће чињенице. Уколико се ово има у виду, онда и питање истинитости неких основних поставки ИС: СНН треба посматрати на један другачији начин. Другим речима, уколико је сасвим могуће да су предочене тезе тачне, онда и

⁶⁶ Ово су неке од карактеристичних синтагми, какве се могу чути у свакодневним разговорима обичних људи, и које су типичне за *српски модел инфериорности*. Иначе, још Владимир Дворниковић (видети, на пример, у: Карактерологија Југословена, Просвета, Београд, Ниш, 1990, 23. и 24) констатује самопредставе Срба потпуно идентичне онима које постоје и данас, а које би улазиле у оквир *српског модела инфериорности*, како је дотична појава терминологски одређена у формулационом контексту овог (И. Т.) истраживања.

основне поставке овог идејног система треба сагледавати у контексту потенцијално проверљивих теза.

Наравно, што исто тако треба подвући, у оквиру ИС: СНН, када су у питању радови који имају научне претензије, по свему судећи – налазе се и сасвим аргументована тумачења која је врло тешко побити, као и она која су очигледно плод чистог нагађања.⁶⁷

У сваком случају, многе од теза присутних у ИС: СНН заслужују пажњу научне јавности (не само у *феноменолошком* смислу) и организовање одговарајућих научних скупова посвећених овој проблематици.⁶⁸ Јер, питања која постављају одређени радови, који се могу сврстати у ИС: СНН, више су него занимљива и више него сложена. И она се не могу једноставно разрешити лаконском констатацијом да се ради о компензацији комплекса инфериорности малог народа.

Услови настанка. Појава феномена као што је ИС: СНН је у великој мери специфична, односно – да би се стекли услови да се, у савременим околностима, појави идејни систем исте врсте, потребно је присуство неколико основних елемената, тј. услова. То су: археолошки локалитети изузетне старости, који упућују на постојање, у далекој прошлости, сасвим специфичних култура, односно цивилизација, на подручју на којем, у савременом периоду, борави народ (у овом случају Срби) за који се везује хипотетични идејни систем (овде: ИС: СНН); затим – немогућност прецизног етничког одређења народâ који су у прошлости боравили на датом подручју; онда, присуство етнимима хипотетичног народа на огромним пространствима, и у изузетно давно време, у прастарим записима и хроникама; тако-

⁶⁷ У сваком случају, погрешно је, приликом одређивања степена истинитости, из контекста целокупног ИС: СНН издвајати оне делове који покушавају да протоисторију Срба, као и улогу и значај српског народа, тумаче на основу "пророчких увида" и на метафизичком нивоу, као што је често случај у "кулоарској интерпретацији" ИС: СНН, или оне делове ИС: СНН који се базирају на закључцима типа: "према томе име Артемиде значи *ар те ми даде*", односно – "одговор на питање откуд богињи Афродити поријекло у морској пени, нуди само њено име, које није ништа друго до српски појам '*а – брод – ита*', то јест "појам '*а – брод – ита*' је савршена пјесничка рима, па је извјесно да је 'брод који ита' био сликовно писмо, којим је обрађена древна пјесма" или "Атена, што асоцира на првобитну поруку: *ад – те – наша(о)*. Пошто је грчка ријеч Хад, у ствари, Хомерова ријеч *јад*, то су појмови: *ад – те – наша(о)* и *јад – те – наша* исти појмови" као и "Аполон, као симбол сунца, добио је име по основној оријентацији у времену, по полудневници. Изворно име Аполона било је Наполион, име добијено по древном изразу '*на – поли – је – он*' " итд. ("Нострадамус", број 30-31, чланак – "Да ли је Хомер говорио српски", аутор Новак Андесиљић, 26-27). Наиме, овакви радови су битни за формирање ИС: СНН, као једног глобалног српског мита, на нивоу митске димензије његовог испољавања, али их, наравно, не треба користити приликом анализе веродостојности садржаја ИС: СНН, заједно са научно поткрепљеним и аргументованим радovima који се такође могу сврстати у ИС: СНН.

⁶⁸ У наведеном магистарском раду (видети напомену 1) издвојено је више од 100 теза карактеристичних за ИС: СНН. Свака од ових теза је на свој начин интригантна и упућујућа, и сигурно да заслужује пажњу научне јавности. Током једног периода, од завршетка Другог светског рата па све до пре десетак година, било је, може се рећи, прећутно забрањено свако дубље истраживање протоисторије Срба, али данас, у сваком случају, нема никаквих разлога да се оваква истраживања заобилазе услед неког "рефлекса страха", заосталог из претходних времена.

ђе, непосредна умешаност хипотетичног народа у дешавања од глобалног значаја, превасходно у савременим околностима; као и – присуство низа других потпорних фактора, често невидљивих и тешко докучивих, који потпомажу повезивање претходних услова у јединствени систем.

Свакако, уз све ове основне услове, за завршно формирање ИС: СНН била је неопходна и одговарајућа духовна клима, као секундарни услов. Што се тога тиче, може се рећи да је таква атмосфера створена пре десетак година, када долази до слабљења и распада идеолошких премиса бивше СФРЈ – паралелно са упоредним буђењем одређених образаца колективне психе, када долази до продора садржаја, међу којима су значајну улогу играли управо садржаји који представљају саставни део ИС: СНН, из подручја несвесног у колективну свест Срба.

Једноставно речено, одмах након што се појавио слободан простор за проток информација, након распада идеолошких и духовних темеља бивше СФРЈ, дошло је истовремено и до поновног јављања садржаја карактеристичних за ИС: СНН... што сведочи и о њиховој *отпорности* односно уврежености у обрасце српског колективног мишљења.

У суштини, постојеће, наведене, главне околности једноставно су морале довести до појаве феномена као што је ИС: СНН, или бар до нечега веома сличног. Дакле, може се рећи да је настанак овог идејног система логични производ стицаја одговарајућих, предочених, *околности*. Чак, треба констатовати – и да би било прилично необично да се један овакав идејни систем, узимајући у обзир наведене *основне услове* његовог настанка, није појавио и да није остварио утицај, на плану колективне свести Срба, ових размера. Међутим, у вези са поменутиим најочљивијим условима његовог формирања, неопходно је приметити и да је ИС: СНН већ увелико био осмишљен у XIX веку, знатно пре открића Лепенског Вира и других прастарих локалитета, пре светских ратова и догађаја који су српски народ сместили у само средиште глобалних дешавања. Према томе, поред предочених видљивих *услова* настанка разматраног феномена, треба говорити и о суштинским *узроцима* његовог формирања, који су, очигледно, изузетно сложене природе.

Архетипска основа. – Суштински узроци настанка ИС: СНН су, може се рећи, магловити и, по свему судећи, треба их тражити међу архетиповима, дубоко унутар динамичких процеса који обликују српску колективну психу.

Посебно пада у очи да је, у ИС: СНН, и те како заступљена и једна од најзначајнијих архетипских представа на глобалном плану – представа *рибе*, у вези које М. Елијаде, једном приликом, закључује да – "било како било, симболика 'рибе' и 'рибара', симболика коју срећемо у многим културним контекстима, увек у вези са појмом 'откровења', тачније са прелазом једне доктрине из стања заборавља, односно 'помрачености', у стање јасне објаве, остаје и даље неразјашњена."⁶⁹ Уосталом, и Јунг је показао и доказао да – "симбол рибе аутохтоно настаје из несвесног"⁷⁰ и да је риба један од најстаријих симбола уопште, односно – да *риба* представља само *Сопство*, као суштински принцип.⁷¹

⁶⁹ Елијаде, Мирча, *Јога*, Бигз, Београд, 1984, 306.

⁷⁰ Јунг, Карл Густав, *Ајон*, Атос, Београд, 129.

⁷¹ Исто, 134-135.

Када се све то има у виду и када се има у виду степен присутности, као и начин на који је *риба*, и то све више и више, заступљена у разматраном идејном систему (на пример – посредством цивилизације Лепенског Вира и помињања рибаликог божанства Дагона, у вези са Србима... итд. итд.), постаје сасвим јасно да појава као што је ИС: СНН, у сваком случају, излази из оквира уобичајености и да је у непосредној вези са светом примарних архетипова, одакле проистичу и одговарајућа *откровења*, у вези са којима се најчешће појављује управо представа *рибе*, која се, што такође треба нагласити, никада не појављује случајно, већ увек у вези са неким дубоким и тешко прецизно одредивим значењем и знањем.⁷²

Другим речима, феномен који је у толикој мери пропраћен присуством једне од суштинских архетипских представа, као што је то случај са ИС: СНН, не може бити, ни у ком случају, свакидашњи, минорног значаја и једноставног, лако одго-нетљивог, значења, већ насупрот томе, у складу са значењем симбола рибе – *дубок, суштински, тешко докучив*, са нејасним и наизглед непрозирним, магловитим узроцима и порукама, односно последицама...

Исто тако (може се констатовати у складу са једним јунговским приступом), сва дешавања у којима је, током, на пример, само XX века, учествовао српски народ – морају бити у непосредној вези са српском колективном психом, тј. – са дубоким, невидљивим али константно присутним, покретачима који делују из дубина српске колективне психе, одакле, као појава сасвим несвакидашњег карактера, по свему судећи, долази и сам ИС: СНН, као феномен.

У ери средстава масовне комуникације, када је готово све подложно десакрализацији, односно – свођењу на уобичајено значење, и када се тежи анулирању свега непознатог и непредвидивог – људској природи је више него икада потребан *мит*, у правом значењу те одреднице, као примарно средство за сакрализацију стварности, као *света прича* која настаје директно из архетипске реалности, са једном ванвременском *истином* коју у себи носи. Наравно, ова потреба изискује управо – *изворни* мит, изникао непосредно из *архетипског*, а не вештачке митове, настале као резултат одређеног плана и програма, или као још један од производа масовне културе. ИС: СНН, као идејни систем, формира један такав изворни митски комплекс, један *мит* – у правом значењу те речи, који је сасвим сигурно у непосредној релацији са самим средиштем српске колективне психе. То је веза са једним од њених најдубљих слојева, што се може показати и доказати на мноштву примера. Јер, идеалтипска митска прича коју формира ИС: СНН, је, у ствари, прича о настанку и развоју читавог човечанства, о његовом почетку и крају, о смислу и циљевима живљења и човека. То је, у сваком случају, мит – по својој сложености и парадигматским могућностима сличан и самој Библији и, у савременим околностима, без обзира на извесне сличне појаве код других народа, представља једну специфичност, сасвим у складу, уосталом, и са објективним положајем српског народа у условима глобалних процеса успостављања тзв. западњачког, *Новог светског поретка*.

Лиминални карактер. – У вези са предоченим *митским карактером* ИС: СНН, у очи пада и лиминалност овог феномена, његов гранични положај.

⁷² О значењу рибе видети опширније у: Јунг, Карл Густав, *Ајон*.

Јер, садржаји карактеристични за овај идејни систем налазе се на граници науке, уметности, религије... Они су се, исто тако, дуго времена налазили с друге стране дозвољеног, представљајући извесну врсту *табуа*, а тако је, у многим случајевима, и дан-данас. Уосталом, и код многих Срба, који се диче својим "савременим ставом", упознавање са садржајима ИС: СНН сматра се за нешто недостојно њиховог статуса, нешто што је малтене – табу, тј. – за нешто што је на неки начин опасно и недодирљиво, чиме се, такође, подвлачи *граничност* овог феномена.

Међутим, као што је познато, категорије граничног и светог често се изједначавају, тако да је и с те стране ова појава једноставно предодређена да, као мит, постане *света истина* за Србе. Уосталом, и једна од основних функција ИС: СНН, као феномена, је управо сакрализација српског простора, времена (историје), циљева (кретања) и улоге и значаја српског народа, са *светим уговором (савез са Богом)* као централном митском темом око које се образује и целокупни митски комплекс, који се, уосталом, може означити и као *Срби, народ изабрани*.

У сваком случају, у основама ИС: СНН, као једног лиминалног феномена, присутна је, може се рећи, "прикривена светост и моћ која прати кретање ритуалног субјекта према границама непознатог и непредвидивог"⁷³. Другим речима, у додиру са основним начелима ИС: СНН, индивидуа (као и колектив!) добија прилику да постане ритуални субјект, да буде учесник једног митско-обредног сценарија, да сакрализује сопствену егзистенцију, то јест – да изађе из оквира профаног живљења, да закорачи у подручје светог.

Универзална митска матрица у Идејном систему "Срби, народ најстарији". – У контексту одговарајућих истраживачких поступака примењених приликом анализе специфичних сагледавања улоге и значаја српског народа, ИС: СНН се испољио као феномен чије је језгро у непосредној вези са универзалном митском матрицом и архетипским митским обрасцима као основним елементима архетипског мита, у смислу текста, општег, архетипског карактера са функцијом сакрализације стварности. Тиме је овај феномен, дакле, у директној вези са базичним културним и цивилизацијским концептима, на којима почива целокупност разнородних митских система широм света. У том смислу, он је један од ретких савремених митских система који задржава своју изворну митску димензију, архетипску чистоту и структуру истоветну примарним митским обрасцима.⁷⁴ Када се ИС: СНН, као феномен, подвргне свеобухватној етноантрополошкој анализи, долази се до закључка да је ова појава у непосредној вези са архетиповима и да представља један изворни и живи савремени српски мит, од кључног значаја за функционисање српског етничког бића. У ствари, ИС: СНН, као мит, користећи се универзалним митским релацијама, разрешава одређене конфликтне супротности, егзистирајуће на плану српске колективне свести, претачући их у нове, синтетичке, форме комплементарности.⁷⁵

⁷³ Малешевић, Мирослава, Прилог типологији ритуала прелаза, *Расковник* 39, Народна књига, Београд, 1984, 49.

⁷⁴ Ово питање опширно је разматрано у поменутом магистарском раду.

⁷⁵ Видети напомену 59. С обзиром да је овде (тј. - у раду који је замишљен као рад уводног карактера) немогуће детаљније анализирати извесна питања у вези са ИС: СНН, о овоме ће знатно више речи бити у неком од наредних радова.

Средишњи савремени српски мит. – На крају, треба подвући да ИС: СНН представља један живи савремени мит, изванредне и несвакидашње снаге и сложености. Поред тога он се, практично, сваким даном надопуњује новим садржајима који непосредно усложњавају његову структуру и значење, уз констатацију да су они, ипак, у суштинском смислу већ формирани. То, наравно, не значи да у наредном периоду не треба очекивати многобројна и узбудљива изненађења, што се тиче варијантних појавних облика, карактеристичних за овај феномен.

У савременим околностима, када се целокупни српски народ налази у изузетно тешком положају и када "није ни мало једноставно бити Србин" једино изворни митски систем, са претензијом да постане једна врхунска *света истина* за Србе, која објашњава метафизичку димензију догађаја у којима учествује српски народ, може успоставити извесну стабилност *српског* самоизјашњавања и позитивног самоодређења, односно – колективну или индивидуалну одлуку о истрајавању у припадности српству, без обзира на последице. На пример – сваког дана се из медија може сазнати како Србе убијају, кољу, отимају, киднапују, вређају, малтретирају само зато што су Срби, како Српкиње силују и убијају само зато што су Српкиње итд. итд.⁷⁶

И у том смислу – појава феномена као што је ИС: СНН је неопходна за, може се рећи, сам опстанак српства, јер у условима, чињенично присутне, глобалне сатанизације српског народа, у светским оквирима, (једино) овакав идејни систем, који је истовремено и изворни мит, у смислу не лажне историје, или – погрешне оптике сагледавања стварности, већ – *свете истине Срба*, може утицати на успостављање једног стабилног идејног упоришта српског колективног бића.

Уместо закључка. – Као што је већ речено, овај рад треба посматрати, пре свега, као покушај да се каналишу нека будућа истраживања, тј. да се одреде неке основне смернице за анализе које следе, јер један рад не може дати све коначне одговоре на сва питања.

Питања која се тичу одређења српског етничког бића и тајанствених чинилаца који уобличавају српску колективну свест актуелнија су него икада. "Авети прошлости" или "жива српска стварност"..., имагинација или реалност..., постоје ли заиста колективни комплекси који на један, ко зна кад, архетипски уобличен начин, одређују путеве српства? Да ли су Срби протагонисти једног великог *Мита*, уочљивог тек *иза* копрена свакодневног и променљивог, који је толико снажан и у тој мери исконски да изван његових образаца за Србе не постоји никаква друга егзистенција? Бити Србин, према томе, значило би исто што и бити један од актера манифестације *Српског мита*, који, као *света истина*, на себе преузима улогу ту-

⁷⁶ Српска штампа свакодневно сведочи о најмонструознијим злочинима, чије су жртве Срби, само због своје националне припадности. На пример: "Пуцао сам у њега (И. Т.: Рајка Николића из Ретимља), а други су га полили бензином, који је морао да донесе, из неких кола која су ту била паркирана, његов син Цветко. Онако рањеног и још живог запалили смо га у Ретимљу. Терали смо заробљене Србе, било их је више од десет, да то гледају.(...) У Оптеруши није било заробљених мушкараца, бар када сам ја тамо стигао. Тамо су биле само две Српкиње, које смо морали да силујемо нас 47 војника", испричао је Сафет Кабаши, а пренела "Политика" (2. 9. 1999, чланак – Рајка Николића из Ретимља живог спалили, аутор – М. Лакетић, 15).

мача циљева човечанства. На тај начин *Велики српски мит* смешта Србе у средиште светске историје.

И данас, у околностима карактеристичним за целокупну српску историју – у условима ратова и сукоба, поново се отелотворио *Српски Мит*, као прича о сукобу *добра* и *зла* глобалних размера, чији су учесници Срби, као *небески народ, народ Божији* : у *савезу са Богом* Срби ратују против оваплоћеног *Зла*.

Посебно интересантна је чињеница да су и спољашње околности потпомогле манифестацију *Великог Српског Мита*, што га је у колективној свести Срба, као *свету истину*, још више учврстило.

Ivica TODORVIĆ

IDEOLOGICAL SYSTEM "SERBS, THE OLDEST NATION"

The topic of this work is presentation of specific forms of observing the role and significance of Serbian nation, which can be called *mimic*, because they fully include the span of significance characteristic for the determination of mythical. This means, from one point of view, representative *holy tales*, and from the other one, *made up histories*, as many people understand them. However, many occurrences, in connection with determination of the role and significance of Serbian people, with the same basic determinants, can be placed into a unique *ideological system*, no matter whether contents of scientific, art or mythical matters are in question. This ideological system is most adequately terminologically determined as *Ideological System "Serbs, the Oldest Nation"* (short form derived from Serbian: IS: SNN). This is at the same time the title of the paper of Olga Luković – Pjaniović, which associates most certain ideas characteristic for the discussed phenomenon, such as conceptions about the Serbs as the oldest and the most important nation, with the special historical mission and Serbia as a sort of metaphysical centre of the world.